5de. Jaargang. Curaçao den 30n Juni 1888. N° 235

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag. Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling. Voor het Buitenland per jaar fl. 10,— Afzonderlijke nummers fl. 0,25. Prijs der Advertentiën van 1 tot 7 regels fl. 0,50, voor elken regel meer fl. 0,07½.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI, N° 129.
UITSLUITENDE AGENTEN VOOR EUROPA:
P. JOLY & J. MARTIN,
66, RUE LAFAYETTE, PARIJS.
C. LEUCHS & Co
17, BARRETT'S GROVE, LONDEN.

E Coerant aki ta sali toer Dia Sabra. Su prijs di Abonnement ta fl. 2.— pa tres luna, pagar padilanti. Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl 10,— pa anja. Un number só fl. 0,25. Un annuncio di 1 té 7 regel, fl 0,50, cada regel mas fl. 0,07½.

Curaçao, 30 Juni 1888.

Wij achten ons gelukkig juist op den dag waarop Curaçao haar vrijheidsfeest viert, deze Encycliek van Z. H. aan de Braziliaansche Bisschoppen gericht, te kunnen openbaar maken. Hierin kan men zien klaar en duidelijk wat de vrijheid van den mensch is, en hoe deze vrijheid ten allen tijde door de Katholieke Kerk is opgevat en door haar beschermd en verdedigd. In deze Encycliek is het woord vervat dat een Vader met groote bezorgdheid en met innige deelneming tot zijne kinderen richt, maar daarin spreekt ook tevens het woord van den Opperherder die met eene heilige onverschrokken vrijmoedigheid de rechterlijke eer vraagt en eisch voor de Hem toevertrouwde Kerk.

ENCYCLIEK

VAN

Onzen Allerheiligsten Vader

LEO XIII,

door de Goddelijke Voorzienigheid Paus, aan de Bisschoppen van Brazilië.

—o—

Eerwaarde Broeders, heil en apostolischen zegen.

Onder de zeer vele en zeer groote bewijzen van liefdevolle vereering, die Ons door bijna alle volkeren ter viering van Ons vijftigjarig priesterjubilé werden geschonken, is Ons een bijzonder treffend gegeven door Brazilië, dat ter gelegenheid van die heuglijke gebeurtenis de vrijheid verleende aan niet weinigen van hen die binnen de wijde grenzen van dat Land zuchtten onder het juk der slavernij. — Dit belangrijk feit immers, getuigend van Christelijke barmhartigheid, door de vereenigde zorgen der geestelijkheid met leeken van beiderlei kunne tot stand gekomen, werd als een blijk van dankbaarheid opgedragen aan God, de Bron en den Gever van alle goed, die Ons zoo goedgunstig in leven en gezondheid had gespaard.—Ons vooral was het dáárom te meer welkom en tot vreugde, wijl het Ons bevestigde in de zoete hoop, dat het Braziliaansche volk het ernstig verlangen koestert, de wreede slavernij te eenenmale weg te nemen en uit te roeien. Aan dien wil des volks werd langs den weg der wetgeving op krachtige wijze te gemoet gekomen evenzeer door den Keizer als door diens doorluchtige dochter en door al degenen die met de behartiging der algemeene landsbelangen zijn belast. Hoezeer die gebeurtenis Ons ten troost was, hebben Wij reeds in Januari jl. uitgesproken in het gehoor, waarin Wij een gezant van Z. M. den Keizer ontvingen; Wij spraken daarbij het voornemen uit, zelf tot de bisschoppen van Brazilië een schrijven omtrent de ongelukkige slaven te richten.

Jegens alle menschen bekleeden Wij de plaats van Christus, den Zoon van God, die met zoo vurige liefde het geheele menschdom omvatte, dat Hij niet slechts onze natuur aannam en onder ons wilde wonen, maar ook bij voorkeur den naam droeg van Zoon des Menschen en openlijk betuigde dat Hij tot ons was gekomen om *den gevangenen lossprekinq te verkondigen* (Isaias LXI, 1, Luc. IV, 19), om, na het menschdom van de vreeselijkste aller dienstbaarheden, de zonde, te hebben verlost, *alles in Zich te herstellen wat in den Hemel is en op de aarde* (Ephes. I. 10) en alle kinderen van Adam uit den staat van algemeen verderf tot den vorigen staat van eer en geluk te verheffen. Zeer schoon zegt hieromtrent de H. Gregorius de Groote: *Daar onze Verlosser, de Schepper van al wat geschapen is, goedertieren het menschelijk vleesch heeft willen aannemen, om door Zijne rijke genade, met verbreking van de boeien onzer dienstbaarheid, ons in vrijheid te herstellen, zoo geschiedt het te recht, dat de menschen, die, van den beginne door het natuurrecht vrij, door het volkenrecht van die vrijheid beroofd worden, wederom door de weldaad hunner meesters hun vrijheid terug erlangen* (Lib. VI ep. 12). Derhalve betaamt het en is het in den geest van Ons apostolisch ambt, alles te bevorderen en krachtig te begunstigen wat dienen kan om voor de individuen zoowel als voor de volkeren de menigvuldige ellenden te lenigen, die als de vruchten van een bedorven boom, uit de zondeschuld van onzen eersten vader zijn voortgekomen; die leniging immers, op welk gebied ook, is niet alleen bevorderlijk voor de zaak der beschaving en der menschelijkheid, maar tevens werkt zij op krachtige wijze mede tot het algeheele herstel, dat Jesus Christus, de Verlosser der menschen, bedoeld en gewild heeft.

Onder die talrijke ellenden nu komt het Ons voor, dat een voorname plaats wordt ingenomen door de slavernij, aan welke geen gering gedeelte van het menschdom, verzonken in een poel van schande en jammer, reeds sedert veel eeuwen is prijsgegeven, en dat wel geheel tegen den regel, door God en de natuur van den beginne gesteld. Immers, de opperste Schepper aller dingen had verordend, dat de mensch zou heerschen over de dieren des velds en de visschen in de zee en de vogelen in de lucht; maar niet op dergelijke wijze had Hij bevolen dat de mensch gebied zou voeren over zijn medemenschen. Augustinus zegt het: *Hij wilde dat het redelijk schepsel, naar Zijn beeld gevormd, slechts zou gebieden over de redelooze schepselen; niet de mensch over den mensch, maar de mensch over het dier.* (Gen. I, 26). *En* — zoo gaat hij voort — *de slavernij kan dus slechts rechtens gedacht worden als straf voor de zonde. In de Schriftuur lezen wij dan ook van geen slaven vóórdat Noë de rechtvaardige dien naam als de straf voor de zonde zijns zoons had uitgesproken. De zondeschuld derhalve, niet de natuur heeft de slavernij ten gevolge gehad.* (Gen. I, 25. Noë C. XXX).

Uit de erfzonde kwamen alle kwalen voort, en dus ook de monsterachtige verdorvenheid, waardoor de menschen, met versmading van hetgeen de afstamming van één ouderpaar hun moest hebben ingeprent aan onderlinge liefde en hulpbetoon, slechts luisterend naar hun begeerlijkheid, andere menschen als van een lagere soort gingen beschouwen en als lastdieren bezigen. Met verkrachting van hetgeen de gemeenschappelijke natuur, de menschelijke waardigheid, de gelijkenis met God als eisch stelde, beschouwde men het als rechtmatig, dat bij een uitbrekenden twist, een gevoerden oorlog, de overwinnaar den overwonnenen aan zich onderwierp; en zoo werd langzamerhand het geheele menschdom, oorspronkelijk één, in twee deelen verdeeld: onder de heerschappij der overwinaars stonden de overwonnenen als slaven.— De geschiedenis der oudheid voert ons het droevige tooneel voor den geest van de slavernij, die tot de komst des Zaligmakers over de geheele wereld stand hield, zoo zelfs, dat het kleine getal van vrijgeborenen den dichter recht kon geven, Cesar de wreede woorden in den mond te leggen: *humanum paucis vivit genus* (het geheele menschdom bestaat ten gerieve van eenige gelukkigen!) (Lucan. Phars. v. 343). Die slavernij was in zwang ook bij die volken, die uitmuntten in alle beschaving, bij de Grieken, bij de Romeinen, waar de vrijheid was voor enkelen, de slavernij voor de overgroote menigte; en met zooveel hardheid en trots werd zij toegepast, dat de slaven niet anders golden dan als goederen, niet als personen, maar als zaken, verstoken van alle rechten, beroofd zelfs van de bevoegdheid om het leven te behouden en te genieten. *In volkomen afhankelijkheid van hun meester staan de slaven, dit volgt uit het volkenrecht; want bij alle volkeren vinden wij het gebruikelijk, dat de meesters recht hebben van leven en dood over hun slaven, en dat hetgeen door den slaaf wordt verworven, ten bate komt van den meester.* (Justinian. Inst. l. I tit 8. n. 1.)

Volgens deze averechtsche theorie stond het den meesters vrij hun slaven te ruilen, te verkoopen, als erfenis achter te laten, te dooden en hen te bezigen tot ongebondenheid en ergerlijke bijgeloovigheid: dit alles werd straffeloos en in 't openbaar toegelaten.— Ja, zelfs de heidensche staatslieden, de groote wijsgeeren, de aanzienlijke rechtsgeleerden poogden, uit het algemeen rechtsbegrip, zich-zelven en anderen te overtuigen, dat de slavernij niets anders was dan een noodzakelijke eisch der natuur; zij vreesden niet, te leeraren dat het betamelijk was, de slaven, die in kracht van begrip en in lichamelijke voortreffelijkheid zoo ver bij de vrijen ten achter stonden, als rede- en willooze werktuigen jegens hun meesters onvoorwaardelijk tot de laagste dienstbaarheid te verplichten. Verfoeielijk is zulk een onmenschelijkheid, zulk een onrechtvaardigheid; wordt eenmaal het beginsel, waarvan zij uitgingen, als recht aangenomen, dan zou er geen gruweldaad te bedenken zijn, die niet met den een of anderen schijn van wet of recht schaamteloos zich zou weten te tooien. Welk een bron van allerlei euveldaden de slavernij was, welk een pest en bederf erdoor werd veroorzaakt in den Staat, de geschiedboeken zijn er vol van. De gemoederen der slaven werden met bitteren haat vervuld, de meesters leefden in voortdurende verdenking en vrees: de eersten zonnen aanhoudend op wraak, de laatsten beijverden zich door grooter wreedheid de wraakneming te beletten; het aantal der eersten, het geweld der laatsten waren steeds de aanleiding tot onrust in den Staat: beroering en opstand, plundering en brandstichting, strijd en moordtooneelen waren er de gevolgen van.

Tot die diepe ellende waren de meeste menschen verzonken,— zooveel te rampzaliger, als zij waren prijsgegeven aan de duisternis van het wangeloof.— toen de tijden naar de beschikkingen van Gods Voorzienigheid vervuld waren, het wonderbaar licht uit den Hemel verscheen, en de genade van Christus den Verlosser over alle menschen overvloedig zich uitstortte; toen Hij verscheen, door Wiens weldoende hand zij werden opgeheven uit den smaad en de ellende der slavernij, en alle menschen, zonder onderscheid, uit de harde dienstbaarheid der zonde tot de voortreflijke waardigheid van kinderen Gods geroepen werden en geleid.— De Apostelen toch, van het begin der Kerk af, predikten, naast andere heilige levensregelen, de volgende waarheden — en beijverden zich ze den geloovigen in te prenten — die door den H. Paulus zoo menigmaal herhaald werden voor degenen, die herboren waren door de wateren des Doopsels: *Allen zijt gij kinderen Gods door het Geloof, dat is in Christus Jesus: want allen gij die gedoopt zijt in Christus, gij hebt met Christus u bekleed. Er is geen Jood, geen Griek, geen slaaf of vrije, geen man of vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jesus* (Gal. III, 26—28). *Geen heiden is er en geen Jood, geen besnijdenis of onbesnedenheid, geen vreemdeling en Scijth, slaaf of vrije, maar alles en in allen Christus* (Coloss. III, 11). *Want in één Geest zijn wij allen gedoopt tot één lichaam, 't zij Joden of heidenen, 't zij slaven of vrijen, en allen zijn wij gedrenkt in één Geest* (I Cor. XII, 13). Gulden, eervolle, heilzame woorden, door welker kracht niet enkel het menschdom weder in het bezit treedt van verloren luister en dien vermeerderd ziet, maar waardoor ook alle land en taal en klasse van menschen onderling vereenigd en door de banden van broederlijke liefde op het innigst worden saamgesnoerd. Woorden, die de H. Paulus, de man, door Christus' liefde gedrongen, uit het Hart geput had van Hem, die zich in Zijn goedertierenheid aan alle menschen in 't algemeen en aan ieder in 't bijzonder tot broeder had gegeven en die ze allen — zonder ook maar één uit te zonderen of achter te stellen— tot zulk een adeldom had verheven, dat Hij ze tot deelgenooten maakte van de goddelijke natuur. Woorden, die niet anders zijn dan de van Godswege gelegde kiemen, welke op wonderbare wijze ontsproten voor de toekomst, tot het heil der menschheid, toen na verloop van

tijd en gebeurtenissen, onder de hoede der Kerk, de burgerlijke samenleving hernieuwd was als één huisgezin, Christelijk en vrij.

Van den beginne af immers was de Kerk er voortdurend op uit om met gestadige zorg te waken dat het Christenvolk omtrent een zaak van zoo groot aanbelang de zuivere leer van Christns en de Apostelen zou aannemen en onderhouden. De leer: dat voortaan door den nieuwen Adam — Christus — de broederlijke gemeenschap tusschen individuen en volkeren onderling was tot stand gekomen; dat evenals doel en oorsprong van het natuurlijke leven bij allen dezelfde zijn zoo ook in de bovennatuurlijke orde allen eenzelfde beginsel hebben des heils en des geloofs: dat alle gelijkelijk tot aanneming van één God en Vader zijn geroepen, die hen allen door een en denzelfden hoogen losprijs heeft vrijgekocht; dat allen ledematen van eenzelfde Lichaam, deelgenooten zijn aan eenzelfden goddelijken disch: dat voor allen de schatten der genade openstaan, voor allen de gaven van het onsterfelijk leven toegankelijk zijn. En uitgaande van dit alles als beginsel en grondslag van haar handelwijze, poogt de Kerk als een liefderijke moeder eenige verzachting aan te brengen in de moeilijkheden en de smaad van de slavernij: zij omschrijft wat de rechten en plichten zijn van meesters en slaven onderling, naar de regelen, in de brieven der Apostelen gesteld, en dringt er met kracht op aan, dat die van weêrszijden worden onderhouden en geëerbiedigd. — De Apostel-Vorsten vermaanden de slaven, die zij voor Christus wonnen, aldus: *Weest onderdanig in alle vrees, niet alleen aan hen die goed en schikkelijk, maar ook aan hen die ongeschikt zijn.* (1 Petr. II, 18) *Gehoorzaamt aan uwe vleeschelijke heeren met vrees en beving, in den eenvoud uws harten, als aan Christus; niet als oogendienaars, als om aan menschen te behagen, maar als dienaren van Christus, den wil Gods volbrengende van harte, goedwillig dienende als den Heer, en niet de menschen; wetend dat ieder het goed, dat hij gedaan zal hebben, zal ontvangen van den Heer, 't zij slaaf of vrije* (Eph. VI, 5—8). Dezelfde apostel Paulus spreekt aldus tot zijn leerling Timotheus: *Alle knechten, die onder het juk zijn (van heidensche meesters), dat zij hun heeren allè eer waardig keuren; zij die geloovige meesters hebben, dat zij dezen niet met mindere achting bejegenen, omdat zij broeders zijn, maar hen des te meer dienen, omdat zij geloovigen zijn en beminden, die deelachtig werden aan de weldaad. Leer dit en vermaan hiertoe.* (I Tim. VI, 1—2). Titus beveelt hij insgelijks dat hij den dienaren zal leeren, *hun meesters onderdanig te zijn, in alles hun welbehagen te volbrengen, hen niet tegensprekend, hen niet bedriegend, maar in alles van goede trouw blijk gevend, opdat zij de leer van onzen God en Verlosser tot eer zijn in alles.* (Tit II. 9, 10). — De belijders van het Christendom in die eerste tijden begrepen al te wel, dat door de broederlijke gelijkheid der menschen in Christus geen afbreuk gedaan werd aan of iets verloren ging van de gehoorzaamheid, den eerbied, de trouw, de overige verplichtingen die jegens hun meesters op hen rustten, en dat integendeel daaruit meer dan één goed werd geboren: de taak hun opgelegd rustte daardoor op zekerder grondslag, werd er lichter en gemakkelijker door volbracht, werd hun vruchtbaarder tot het verwerven van de hemelsche heerlijkheid. Immers, zij betoonden nu hun meesters ontzag en eerbied, als aan degene, wier gezag van God, de bron van alle macht, was uitgegaan; niet de vrees voor straf, de berekening en de prikkel van eigen voordeel deden bij hen zich gelden, maar het besef van plicht, de drang der liefde. Van den anderen kant richtte zich tot de meesters het rechtmatig vermaan des Apostels, om aan de goede diensten der knechten door een goede bejegening te beantwoorden: *En gij, heeren, doet hun hetzelfde; laat af van bedreigingen, wetende dat uw en hun Meester leeft in de Hemelen, en bij Hem geen aanzien is des persoons* (Ephs. VI, 9); hij spoort hen aan, te overwegen dat, gelijk het den knecht niet betaamt zich over zijn lot te beklagen, wijl hij *vrijgemaakte is van den Heer*, het zoo ook een vrijen man niet voegt, zich in hoogmoed te verheffen en met trots zijn bevelen te geven, daar hij immers de *dienstknecht is van Christus* (I Cor. VII, 22). Daarin ligt voor de meesters het voorschrift, dat zij in hun dienaren den mensch zullen erkennen en dezen in overeenstemming met zijn menschelijke waardigheid zullen behandelen; dat zij hun ondergeschikten zullen beschouwen als met hen-zelve één in natuur en en als mededienaren tot glorie van Degene die Meester is van den heer en van den knecht. — De Apostelen zelven gaven het voorbeeld van eerbied en gehoorzaamheid aan die zoo rechtmatige voorschriften, welke zoozeer berekend waren om het familieleven op degelijken grondslag te vestigen. Overbekend is hetgeen Paulus deed en schreef ten bate van Onesimus, den ontvluchten slaaf van Philemon, toen hij den dienaar tot zijn heer terugzond met de liefdevolle aanbeveling: *Ontvang gij hem als ware hij een deel van mijn binnenste... en niet meer als een slaaf, maar in plaats daarvan als een zeer dierbaren broeder en in het vleesch en in den Heer; wanneer hij u het een of ander u heeft benadeeld of u iets schuldig is gebleven, reken het my aan* (Philem. 12—18).

Wanneer men de behandeling der slaven naar heidensche zeden vergelijkt met die, welke het Christendom kwam voorschrijven, dan springt het in het oog, dat de eerste hardvochtig was en misdadig, en de tweede zich kenmerkte door zachtmoedigheid en een volkomen begrip van de waardigheid des menschen. En wel komt van iederen onbevooroordeelde rechtmatige hulde daarvoor toe aan de Kerk, die de bewerkster was dier heilzame verandering. Te meer nog, wanneer men aandachtig nagaat met welke gematigdheid en wijze voorzichtigheid de Kerk te werk ging, om de schandelijke pest der slavernij te weren en te verwijderen. — Zij onthield zich ervan, aan te dringen op onverwijlde vrijlating en vrijverklaring der slaven [maatregelen, die niet dan in groote verwarring, tot nadeel der slaven zelven en tot schade voor den Staat, zouden zijn toegepast), maar beijverde zich vooral om de gemoederen der slaven voor haar leer en haar tucht ontvankelijk te maken en hen een leven te doen leiden in overeenstemming met het doopsel; dat zij ontvangen hadden. Daarom, wanneer er onder de menigte der slaven, die de Kerk onder haar kinderen telde, werden gevonden, die, door het uitzicht op de vrijheid verlokt, zich gewelddadige pogingen van verzet veroorloofden, dan veroordeelde de Kerk steeds zulk berispelijk optreden en ging het te keer, terwijl zij door haar dienaren het heilzame geneesmiddel deed aanprijzen van Christelijke lijdzaamheid. De Christen-slaven moesten zich er innig van bewust zijn dat zij, door het licht des geloofs, door de uitmuntende gave van Christus ontvangen, in waardigheid ver stonden boven hun heidensche meesters, maar dat zij daarmeê tevens door den Gever en Vader van dat geloof krachtiger waren gebonden aan den eerbied en de gehoorzaamheid jegens hun overheden; de Christen-slaven moesten—gedachtig aan hun roeping tot het Rijk Gods, aan de verkregen vrijheid der kinderen, aan hun bestemming voor de onvergankelijke goederen—zich niet te zeer bekreunen om de ellende en het ongemak van het vergankelijk leven, maar, met oog en hart ten hemel geheven, zich troosten en in hun heilig voornemen versterken. Tot de slaven op de eerste plaats richt zich de apostel Petrus, wanneer hij schrijft:

Dit is de genade, wanneer iemand om des gewetens-, om Gods wil tegenspoed verdraagt en onverdiend lijden ondergaat. Want hiertoe zijt gij geroepen, wijl ook Christus geleden heeft, u een voorbeeld nalatend, opdat gij Zijn voetstappen zoudt navolgen. (I Petr. II, 19—21.)

De teedere zorg, met wijze gematigdheid verbonden — kenmerk en sieraad tevens van der Kerke goddelijke kracht — verdient te hooger bewondering, wanneer men nagaat wat ongelooflijk onverwinbare en verheven grootheid van ziel die Kerk wist in te storten aan en te behouden in zoo groote menigte van hen, die eenmaal het uitschot der samenleving uitmaakten. Verbazing moet het wekken, hoe zij, die, hun meesters ten toonbeeld, inschikkelijk waren en om hunnentwil alle lijden gaarne verduurden, tot geen prijs konden worden overgehaald om de zondige bevelen hunner menschelijke overheden te stellen boven de voorschriften des Heeren. — en menigmaal met onbewogen hart en kalm gelaat hun leven ten offer brachten. Zoo wordt de maagd Potamiana door Eusebius vermeld als een toonbeeld van onverwonnen standvastigheid; liever dan aan den hartstocht van haar wellustigen meester toe te geven, ging zij onvervaard den dood te gemoet, en door het offer van haar leven bewaarde zij haar trouw aan Jesus Christus. Meer dergelijke voorbeelden vindt men van slaven, die hun meesters, wanneer dezen de vrijheid hunner zielen, de aan God bezworen trouw te na kwamen, kloekmoedig tot aan den dood toe weerstonden; en nergens spreekt de geschiedenis van Christen-slaven, die om anderen dan de genoemde redenen zich tegen hun meesters verzetten of de hand hadden in samenzweringen en oproeren ten nadeele van den Staat.

Nadat de dagen van bloedigen strijd voor de Kerk waren voorbijgegaan, en een tijd van betrekkelijke rust voor haar was aangebroken, werden de uitspraken der Apostelen over de broederlijke eensgezindheid onder de kinderen der Kerk door de Heilige Vaders op even talentals liefdevolle wijze ten bate der slaven toegelicht. Zij hielden niet op aan te toonen, dat, wanneer den meesters inderdaad recht op den arbeid hunner slaven toekwam, dit niet insloot, dat zij te beschikken hadden over hun leven, of vrijheid gaf tot wreede behandeling. Onder de Grieksche Kerkvaders staat op de eerste plaats Chrysostomus, die meermalen over dit onderwerp handelt en die in een taal, even opgewekt als zijn gemoed, het betoog levert, dat de slavernij in de oude beteekenis van het woord, reeds in zijn tijd, dank aan de weldaad des christelijken geloofs, was afgeschaft, zóó dat zij, zonder de daad, nog slechts *in naam* onder de leerlingen des Heeren kon heeten te bestaan. Immers (zoo ongeveer is de hoofdinhoud zijner woorden) toen Christus in Zijn oneindige barmhartigheid de zondeschuld, door ons aangegaan, heeft weggenomen, heeft Hij tevens alle uit die schuld voor de gansche menschelijke samenleving voortvloeiend bederf genezen; en daarom, gelijk door Hem de dood, van doodsangsten bevrijd, een vreedzame overgang is naar het zalig leven, zoo is ook de slavernij weggenomen. Noemt geen Christenmensch meer slaaf, tenzij hij mocht hervallen zijn in de zonde; broeders zijn allen, zoovelen er in Christus zijn herboren en opgenomen; de ware schoonheid ontleent haar oorsprong slechts aan die nieuwe schepping, die aanneming in Gods huisgezin, niet aan den adeldom van het voorgeslacht; de ware grootheid wordt niet naar de voornaamheid berekend van het bloed, waaruit men ontsproot, maar naar het getuigenis der Waarheid. Wilt gij de broederlijke liefde, door het Evangelie voorgeschreven, meer vrucht doen dragen, beijvert u dan ook, in den uiterlijken omgang gaarne elkander wederkeerige liefdeblijken te geven en diensten te bewijzen, zóó dat de slaven op gelijken voet behandeld worden als de leden van uw huisgezin en uwe vrienden, zóó dat aan hen door den heer des huizes niet enkel gegeven wordt hetgeen hun noodig is tot levensonderhoud, maar hun ook alle steun worde geboden van een godsdienstige opleiding. De heilige Kerkvader toont verder aan hoe in den bijzonderen groet, door Paulus tot Philemon gericht, en waarbij de Apostel genade en vrede toebidt *aan de Kerk die in uw huis is* (Philem. V, 2.), een voortreffelijke vermaning is te vinden, tot Christen overheden en ondergeschikten evenzeer gericht; dat zij namelijk, die met elkaar verbonden zijn door het geloof, ook moeten verbonden wezen door de liefde (Hom XXIX in Gen. in Lazar. Hom. XIX in Ep. I ad Cor. Hom. I in Ep. ad Philem.)— Onder de Latijnsche Kerkvaders herinneren wij met het volste recht aan Ambrosius, die met onovertroffen zorgvuldigheid alle deelen en onderdeelen van het door ons behandelde onderwerp heeft doorvorscht en met evenveel juistheid, naar eisch van het christelijk geloof, de rechten en plichten van overheden en dienaren heeft omschreven. Het zal wel overbodig zijn, te zeggen hoe Ambrosius' leerlingen met die van Chrysostomus overeenstemmen. (De Abr., de Jacob et vita beata C. III de patr. Joseph C. IV. Exhort. Virgin. C. I.)

Zoo derhalve waren — gelijk werd aangetoond — de rechtmatige en heilzame voorschriften der Kerk; maar ook, wat meer zegt, die voorschriften werden van de vroegste tijden af getrouw en in hun geheel nageleefd overal waar de belijdenis van het Christendom zich in waren bloei verheugde. — Ware dit het geval niet, Lactantius, de uitstekende apologeet, had niet zoo beslist als getuige ervan kunnen optreden: *Vraagt iemand:* — zoo zegt hij — *is er dan bij u geen verschil tusschen armen en rijken, tusschen slaven en meesters? Bestaat er tusschen hen geen onderscheid? In geenen deele: er is voor ons geen andere reden om elkander den naam te geven van broeders, tenzij deze, dat wij elkander als gelijken beschouwen; want daar wij al het menschelijke afmeten niet naar het lichaam, maar naar den geest, zoo — al is van sommige onder ons de lichamelijke toestand anders dan van anderen — zijn zij voor ons geen slaven, beschouwen wij hen als en geven hun den naam van onze broeders naar den geest en mededienaren in het Christendom* (Divin. Instit. LV, 66).

In toenemende mate vertoonden zich de zorgen der Kerk om den slaven haar bescherming te verzekeren, en geen gelegenheid liet zij voorbijgaan om met gepaste omzichtigheid het daarheen te leiden, dat hun—ook ten bate van hun eeuwig heil — de volledige vrijheid zou worden geschonken. — De jaarboeken der kerkgeschiedenis leeren ons, dat de uitkomsten aan dien toeleg beantwoordden. Edele vrouwen zelfs, door de lofspraken van een Hieronymus, bekend, werkten op krachtige wijze ertoe mede: naar het getuigenis van Salvianus gebeurde het meermalen, dat, zelfs 'n niet zeer vermogende Christen-familiën, de slaven op de meest vrijgevige wijze werden vrijgelaten. Nog een veel treffender blijk van liefde had zich reeds lang te voren in den lof van den H. Clemens mogen verheugen: bij het ontbreken van alle andere middelen, hadden sommige Christenen zich als slaven gesteld in de plaats van hen, die zij wilden vrijkoopen. (I Ep. ad Cor. C 55.)—Daarom ook begon niet enkel het gebruik in zwang te geraken, om de vrijmaking der slaven — als een daad van godsdienst — in de bedehuizen te doen plaats vinden, maar de Kerk drong er krachtig op aan, dat die vrijmaking inderdaad als zoodanig zou gelden, wanneer zij de geloovigen aanspoorde, in hun uiterste wilsbeschikkingen, als een Gode behagelijk en in Zijn oogen verdienstelijk en loonwaardig werk, zulke vrijmaking te verordenen. Vandaar de formule waarbij de lastgeving ertoe aan de erfgenamen werd gedaan: *ter liefde Gods, tot lafenis of tot heil van zijne ziel.* Niets werd gespaard van hetgeen kon dienen tot vrijmaking der slaven: de aan God gewijde goederen werden tot dat doel te gelde gemaakt; de gouden en

zilveren kerksieraden werden versmolten; de versierselen en kunstwerken der basilieken werden tot dat doel verkocht. Zoo handelden meermalen een Ambrosius, een Augustinus, een Hilarius, een Eligius, een Patricius en veel andere heilige mannen.— Zeer veel inzonderheid deden ten bate der slaven de Pausen van Rome, die in waarheid door alle eeuwen heen moeten gelden als de beschermers der zwakken en de wrekers der verdrukten. De H. Gregorius de Groote schonk aan zoovelen hij vermocht de vrijheid, en in het Concilie van Rome, in het jaar 597 gehouden, verordende hij dat al de slaven, die het kloosterleven wenschten te omhelzen, in vrijheid zouden gesteld worden. Adriaan I bepaalde dat, ook tegen den wil hunner overheden, de slaven vrijelijk in den echt zouden kunnen treden. Door Alexander III werd in 1167 den moorschen koning van Valencia nadrukkelijk gelast, geen Christen tot slaaf te maken, en dat wel op grond hiervan, dat niemand van natuurswege slaaf is, en door God alle menschen vrij geschapen zijn. In 1198 werd door Innocentius III aan de *Orde der Allerheiligste Drieëenheid tot vrijkooping der Christenen*, die zich in de macht der Turken bevonden, op verzoek harer stichters, Joanes de Matha en Felix van Valois, de Pauselijke goedkeuring en bevestiging verleend. Een andere orde van denzelfden aard, die van *Onze Lieve Vrouw van Barmhartigheid*, werd door Gregorius IX naar behooren goedgekeurd. De laatste orde was gevestigd door Petrus Nolascus, en wel met deze strenge bepaling: dat haar leden zich, in geval van noodzakelijkheid, als slaven in de plaats der vrij te koopen Cristenen hadden te stellen. Dezelfde Paus Gregorius verzekerde aan de bevrijding der slaven een nieuwe en krachtige hulp door de bepaling, dat aan de Kerk geen slaven mochten worden verkocht, en hij voegde daaraan een opwekking toe, waarbij de Christenen werden aangespoord om, tot boete voor hun zonden, hun slaven aan God en Zijn heiligen ten geschenke aan te bieden.

NIEUWSBERICHTEN.

NEDERLAND.

Verleden verloochend!

Wij lezen in den *Standaard* het volgende, dat voor de Nederlandsche liberalen belooft:

"Nu reeds zestien jaren voeren we den strijd tegen het Liberalisme, zonder dat vóór Maart 1888 ooit een woord door ons gerept is over het schandelijk verleden der liberale partij in de jaren 1845—1848, toen ze keer op keer door haar organen inspeelde op volksopstand en op een vermoording of schavotteering van onzen Koning.

Na Maart 1888 hebben we ons echter genoodzaakt gezien het geheugen der liberale partij ten deze eenigszins op te frisschen, en eerst de *Arnh. Ct.*, toen de *Zielsche* herinnerd aan de libellen, die ze zelve schreven of opnamen.

Hiervan nu schrijft de *Utrechtsche*:

"Men zou bijkans geneigd zijn te denken, dat er voor bladen als de *Standaard* niets meer ten nadeele van de *vrijzinnigen* valt te zeggen. In de laatste dagen toch worden zij geregeld bestreden met hetgeen hunne voorgangers in de dagen van 1845 tot 1848 hebben gedaan.

"Men herinnert zich, hoe de *Arnh. Ct.*, en met haar de partij, tot wier orgaan zij behoort, werd verdacht gemaakt door op te warmen wat meer dan veertig jaar geleden een inzender in hare kolommen geschreven had, een inzender, die niemand anders bleek te zijn dan de oud-Minister Donker Curtius. Op dat thema wordt voortgeborduurd, en zelfs schaamt de *Stand.* zich niet te schrijven: "Onze liberalen zijn sedert 1848 de baas in het land geworden, o. a. daardoor, dat ze koning Willem II met moord en doodslag hebben gedreigd."

"Om haar arsenaal van dergelijke strijdmiddelen te voorzien, schijnt de *Standaard* in de laatste dagen druk aan het snuffelen te zijn geweest in oude, muffe couranten van het jaar 1845 af. Geen enkel minder gepast woord, destijds in de hitte van den strijd aan dezen of genen "publicist ontvallen, schijnt haar te zijn ontgaan, en dat alles moet nu dienen om de gemoedelijke, eenvoudige volgelingen te doen gruwen, niet van de schrijvers, van wie de woorden afkomstig zijn en die reeds lang dood en begraven zijn, maar van de vrijzinnigen van onze dagen, die er even onschuldig aan zijn als de *Standaard*-schrijver zelf."

Dit zeggen is merkwaardig.

Hier toch biedt men ons de gulle bekentenis, dat de stichters der liberale partij in 1845—48 wel ter dege hun excessen tegen den Koning begaan hebben. Alsmede, dat de schrijver van het schandelijk libel over Melliwman II de oud-minister Donker Curtius zou zijn. En doet als eenige verontschuldiging de bewering dienst, dat de tegenwoordige liberalen er onschuldig aan zijn.

Natuurlijk komen we eerst later op de schandelijke stukken van de *Arnh. Ct.* terug. Haar artikelenreeks, die voor ons ligt, is derwijs infaam, dat er na deze gewichtige bekentenis van de *Utrechtsche* niet over mag gezwegen.

Docht dit te zijner tijd.

Thans willen we slechts rekenschap geven van ons goed recht en onzen deugdelijken plicht, om de Liberalen en het volk aan deze geboortesmet der liberalen partij te herinneren.

Van liberale zijde is in Maart 1888 tegen de verkiezing van Domela Nieuwenhuis vooral deswege geijverd, omdat hij tegen onzen „ouden Koning" smadelijke dingen geschreven had.

Zij deden zich voor als mannen, die het schrikkelijk vonden, dat een opkomende partij als de Sociaal-Democratische met oproer dreigde en den Koning aanrandde, en stelden zich aan als grawde de teedere liberale conscientie van zulk een goddeloos bestaan.

En toen, toen eerst hebben we tot onszelven gezegd: *Dit gaat te ver!*

De liberale partij is zelf door met oproer te dreigen en den Koning aan te randen, aan het roer van den Staat gekomen. Zelfs heeft ze een begin van oproer verwekt. En in elk geval heeft zij gedaan wat zelfs D. N. niet deed: den Koning openlijk gedreigd met moord of schavot.

En nu, als men eerst zelf, door het gebruik van zoo schandelijke middelen er gekomen is, van achteren „brave Hendrik" te gaan spelen en in grenzelooze verontwaardiging over Schoterland te *jeremieeren*, was te onoprecht en te ontwaardig om er meê door te kunnen.

De *Utrechtsche* vergist zich derhalve.

De *Stand.* is niet onedel geweest, want eer de liberalen zelven begonnen, sprak hij van niets.

Dat we nu spraken. en nog heel wat te spreken hebben, wijte de *Utrechtsche* aan zich zelve."

BUITENLAND.

ITALIË.—De H. Vader heeft door de vele geschenken, welke hij tijdens zijn jubilé ontving, een lievelingswensch kunnen uitvoeren, welke hem nauw aan het harte lag. Hij heeft namelijk besloten, een bijzonder fonds te stichten voor de instandhouding der Katholieke scholen van Rome, om haar toekomst te verzekeren. Zooals bekend is, geeft de H. Vader jaarlijks een millioen lire uit voor deze scholen, opdat de kinderen niet in de staatsscholen van hun geloof beroofd worden. De Italiaansche regeering heeft in Rome alles in het werk gesteld, om de huisgezinnen te verlokken, hun kinderen naar scholen te zenden, waar zij worden opgevoed in afkeer ten opzichte van het Pauselijk gezag, opdat het aankomende geslacht zich geheel op het standpunt der voldongen feiten stelle, en aldus de oplossing van het Romeinsche vraagstuk naar 's Pausen opvatting bemoeilijkt worde. Dit gevaar heeft de H. Vader dadelijk ingezien en om het te keeren tal van goed georganiseerde scholen opgericht; nog korten tijd geleden kocht hij de Palazza Altemps, om daar een centrale school voor lager onderwijs op te richten. Deze scholen hebben in zooverre aan 's Pausen wenschen beantwoord, dat zij door verreweg het grootste gedeelte der Romeinsche en vreemde kinderen worden bezocht en een zeer bloeiende toekomst tegemoet gaan. Daar deze schoolquaestie een bijzondere universeel-Katholieke zijde heeft, meende Z. H. haar toekomst financiëel te moeten verzekeren, terwijl hij met behulp van kardinaal Zigliara, den prefect der studiën, een bijzonder kapitaal als reserve voor slechte tijden heeft vastgesteld.

— De aanvraag tot concessie van een terrein voor de plaatsing van een monument ter eere van Giordano Bruno is door den Romeinschen gemeenteraad afgewezen, die hierdoor een dubbelen triomf behaalde. Niet alleen hebben de Katholieke raadsleden belet, dat op de godsdienstige gevoelens der H. Stad inbreuk werd gemaakt, maar zij hebben ook eene zedelijke overwinning behaald. Zij hebben nl. hunne tegenstanders in den raad gedwongen eerbied te betuigen voor hun godsdienstigheid. Drie liberale raadsleden hadden verklaard, dat, indien zij geloofden, dat het oprichten van het standbeeld een hoon was jegens de gevoelens der bevolking of eene beleediging jegens den Paus, dat zij er tegen zouden stemmen. De Katholieke leden lieten zich niet bang maken met de bedreiging van afschaffing van den raad en instelling eener Tiber-prefectuur maar verwierpen de concessie-aanvraag. De drie bedoelde raadsleden schenen van oordeel te zijn, dat het radicaal en godsdienstloos gepeupel de bevolking der stad was; zij stemden voor het voorstel, al wees een der Katholieke leden er op, dat de bevolking Katholiek is: van de 15000 leerlingen toch, die de gemeentescholen bezoeken, ontvangen 14000 op uitdrukkelijk verlangen der ouders godsdienstig onderwijs, terwijl de ouders van 18000 kinderen dezen en nog uitgebreider godsdienstig onderwijs in de vrije scholen doen geven. Hoe kan dus een standbeeld worden opgericht, dat alleen de verheerlijking der ontkenning van de openbaring, der vrijdenkerij is! „Daarenboven," sprak het raadslid graaf Santucci, „verkeert Rome in geheel andere omstandigheden dan de overige steden. Te Rome nl. zetelt een zeer hoog gezag, dat door de wet zelve is geplaatst in een toestand, dien allen moeten eerbiedigen. Een geconstitueërd lichaam kan dus niet een voorstel aannemen, dat door den Paus bij eene plechtige gelegenheid en in tegenwoordigheid van zeer hoog geplaatste personen is gekenschetst als eene bevestiging van den strijd tegen de geestelijke macht des Opperherders. Men kan dus standbeelden oprichten, maar nooit zal gezegd kunnen worden, dat de gemeenteraad van Rome heeft ingestemd met eene manifestatie, die het geloof der Romeinsche bevolking kwetst."

De stemming van den gemeenteraad heeft vooral den heer Crispi getroffen, die Giordano Bruno onder zijne bescherming genomen en den manifestanten zijn steun en dien des konings beloofd had, om te verhaasten wat hij pathetisch noemde: den triomf van het ideaal! En thans maakt de Romeinsche gemeenteraad van dien schoonen triomf eene nederlaag. Welke wraak te nemen op den gemeenteraad, die voor het anti-clericalisme, dat de heer Crispi tot grondslag zijner politiek had genomen, een zoo duidelijken afkeer aan den dag legde? Met die wraak belastte zich eerst dat gedeelte des volks, dat door bovenbedoelde liberale raadsleden als *de* bevolking beschouwd werd. Op de tribune in de raadszaal klonken onmiddellijk na het aflezen van den uitslag der stemming de woeste kreten: „Weg met den clericalen raad! Weg met het Vaticaan! Den dood aan de priesters!" Zoo iets had de gendarmerie wel gaarne laten doorgaan, maar de voorzitter gaf haar bevel de zaal te ontruimen. Dit geschiedde, en de demonstratie werd op de *Piazza del Campidolgo* voortgezet, waarna het gepeupel den drie liberalen raadsleden, die de zaak van het monument hadden voorgestaan, ovaties ging brengen. Ten slotte werden de fanatieke kreten en demonstratiën op het Campo di Friori voortgezet, waar de politie voor den vorm eenige arrestanten maakte, die dadelijk weer werden losgelaten, en geduldig wachtte, tot het den heeren beliefde naar huis te gaan, hetgeen na middernacht geschiedde.

FRANKRIJK.— De Senaat heeft een wetsontwerp van den minister van Financiën verworpen, strekkende om het huishoudelijk jaar met Juli te doen beginnen.

— Uit Parijs wordt gemeld dat de Senaat, vóór de verdaging, eene groote demonstratie zal doen tegen de voorgestelde herziening der Grondwet.

— De Parijsche Pers deelt zijn leedwezen mede over het overlijden van Keizer Friedrich en brengt hulde aan zijn nagedachtenis als een edel en vredelievend vorst. President Carnot heeft zijn deelneming per telegraaf betuigd en de heer Goblet heeft den Duitschen gezant te Parijs een bezoek van rouwbeklag gebracht.

— De heer Paul Deroulède heeft de nederlaag geleden bij de verkiezing voor het departement van Charente en men beschouwt de omstandigheid, dat er herstemmingen noodig zijn, als de ondergang van het Boulangerisme.

— In den loop eener te Epinal gehouden redevoering, zeide de president der Kamer van Afgevaardigden dat een algemeene ontbinding de zaken verergeren zou en dat het ware redmiddel bestaat in eene gedeeltelijke hernieuwing der Kamer.

— In tegenspraak met de verklaring van het *Journal des Débats* dat de Europeesche vrede bevestigd zal zijn zoolang als Bismarck leeft, zijn andere bladen van oordeel dat de nieuwe Duitsche Keizer den oorlog bespoedigen zal.

DUITSCHLAND.— Bij de lijkopening van Keizer Friedrich is aan het licht gekomen dat kanker het strottenhoofd geheel vernield heeft. Longverlamming was de onmiddellijke oorzaak van den dood.

De teraardebestelling had den 18n. dezer maand plaats. Gedurende den lijkdienst weende Keizer Wilhelm II.

— De redevoeringen van den nieuwen Keizer zijn vol bewondering voor militairen roem. Algemeen gelooft men dat zijn troonsbeklimming niet gunstig is voor den vrede en dat hij ongetwijfeld Frederik de Groote tot voorbeeld zal nemen. Met prins Bismarck is hij evenwel op vriendschappelijken voet.

— De Oostenrijksche pers laat zich mistrouwend uit over de politiek van Keizer Wilhelm II.

ENGELAND.— Londen is in diepen rouw over het overlijden van Keizer Friedrich, schoonzoon van Koningin Victoria.

— De *St. James Gazette*, maant de Engelsche regeering aan zich gereed te houden om deel te nemen aan wat er ook gebeure.

BELGIE.— De Katholieke partij heeft bij de verkiezingen de overwinning behaald. Te Brussel moeten er herstemmingen plaats hebben.

V. S. VAN N.-AMERIKA. — De „Holland Society" te New-York, heeft het plan gevormd, een bezoek aan Nederland te brengen. Zij is daartoe in overleg getreden met de Ned.-Amerik. Stoomvaart-Maatschappij, om de geheele 1e. klas van de stoomboot „Amsterdam," die 28 dezer maand van New-York zou vertrekken, af te huren.

— Te New-York zal eerstdaags een standbeeld voor Garibaldi opgericht worden. De overheid heeft de Italiaansche regeering uitgenoodigd, zich bij de onthulling te doen vertegenwoordigen.

— Mevrouw Folsom, wier dochter getrouwd is met president Cleveland, is dezer dagen in het huwelijk getreden met Bayard, staats secretaris van Buitenlandsche zaken. Cleveland wordt dus de schoonzoon van zijn eigen minister en is president en schoonzoon te gelijk.

— Volgens een rapport van den Britschen gezant te Washington, zijn er gedurende 1887 in de Vereenigde Staten 1000 werkstakingen geweest, en zijn van 400,000 man, welke daarbij betrokken waren, nog tusschen de 25,000 en 50,000 zonder

werk. De voornaamste werkstaking was die van de kolenwerkers in New-Yersey, die den daarbij betrokken arbeiders een loonverlies van f 6,000,000 berokkende. De werkstaking van de coke-arbeiders in Pennsylvanië, die 10 weken duurde, kostte dan 13,000 man, welke daarbij betrokken waren f 2,400,000 aan loon. Over het geheel genomen, gelukte het aan 38 pCt. der werkstakers, hunne eischen ingewilligd te krijgen. In 1886 was die verhouding 20 pCt.

ARGENT. REP. — Buenos-Ayres zou men de stad der millionairs kunnen noemen. Zeer vele woningen telt de stad, die niet minder dan 2½ millioen gld. hebben gekost. De banken der stad werken met zeer groote kapitalen; eene er van met niet minder dan 126 millioen gld.

——o——

FIESTA DI EMANCIPACION.

Por fin e dia grandi i sperá coe ansia a jega. Nos ta na vispera di 1 DI JULI, koe ta cumpli 25 anja koe nos bon Rei WILLEM III a kibra cadena di esclavitud i debolbe na miles di nos rumannan e derecho di mas grandi koe Dios i naturaleza a duna na hende: LIBERTAD.

Awe nochi caba festividadnan pa solemniza e gran dia ta coeminsa. Mandá pa amor na nos pueblo nos ta repeti aki lo ke ja un be nos a pidi: koe nos fiestanan na conmemoracion di Emancipacion sea prueba di e provecho koe nos sociedad tabatin coe n'e magnánimo accion di nos Rei, koe e fiestanan sea prueba koe nos pueblo ta comprende valor di su libertad.

Haci fiesta no ta basta pa nos manifesta nos gratitud. Na promé lugá nos meste duna gracia na Dios, Dunador di toer bien, i implora for di dje bendicion, forsa, talento i prudencia pa nos Rei stimá afin koe hopi anja mas é goberna nos; nos meste pidi tambe pa toer otro autoridad temporal, koe Dios a pone riba nos i asina ta sigur koe Dios lo seucha nos pidimentoe i bendiciona nos Colonia.

Si, laga nos haci fiesta, laga nos alegra nos pa un circunstancia asina grandi, ma koe moralidad i decencia no sea perdí for di bista. Laga nos toer pone manoe huntoe pa percura koe dia 1 DI JULI 1888, koe FIESTA WILLEM III keda pa nos toer un recuerdo grato i glorioso.

——o——

Falsificacion di Historia.

——o——

III.

Papado i su Enemigoenan. Macchiavelli. Protestantnan.

——o——

Adversarionan di Papanan ta jama Papado *un usurpacion, un institucion na contradiccion coe voluntad di Cristoe.* Ma aparte di toer prueba teológica, koe ta pone lo contrario di esai riba toer duda, e asuntoe mes ta proba koe e acusacion-ai no bal nada, pasobra necesidad di Papado ta emaná di mes,— manera Döllinger a mustra di un manera sublime, — for di ser i organizacion di Iglesia, principalmente for di su *unidad* i su *visibilidad.* A lo menos, Iglesia di Dios meste ta un Iglesia general, un Iglesia koe ta di toer pueblo. Asina anto, un Iglesia semehante, manera razon i historia ta proba, no por existi sin un primacía, sin un cabez único. Toer curpa henter meste tin un centro, un punto di reunion, un cabez superior, koe ta tene e parti separá nan cerca otro, i bien un personalidad determiná como encargado escogido di un oficio, koe ta percura pa necesidadnan di Iglesia. Por consiguiente, esnan, koe no ta reconoce Papa, ta nenga universalidad i unidad di Iglesia i nan ta lucha pa un Iglesia partí den diferente iglesia di pueblo ó di estado. I esai ta, segun teologia i Biblia, un disparate.

¿Na oenda ta keda e ora-ai e artículo di confesion di fé di apostelnan, koe ta papia di *un* Iglesia *Católica* (universal)? Pa salba nan for di e dificultad-ai, teólogo Protestantnan a cria un abstraccion, un imaginacion, "*un comunidad santoe scondi, alianza secretoe di spiritunan, un Iglesia invisible*". ¿Ma den ki lugá, cual su suela pia di hende no a pisa nunca, e comunidad santoe-ai ta sconde su curpa? ¿Na oenda e "Iglesia invisible" ta?— ¿Na oenda un hende meste dirigié, ora e kier hajé den skotji di e Iglesia-ai pa é busca verdad i salvación?—Coe muchoe razon Döllinger ta esclama coe sarcasmo: "E alianza secretoe di spiritunan no tin ni manoe ni pía, é no ta papia ni tende. Ai no tin ni doctrina, ni disciplina, ni gobierno, ni gracia eclesiástico. Naturalmente toer e cosnan-ai no ta necesario tampoco, pasobra como spiritunan no sabi nada un di otro, nan no por haci efecto riba otro tampoco, ni pa bon ni pa maloe". "Invisibilidad ta", segun Broere, "e lugá di misterio, na oenda Protestantismo ta busca asina tantoe posibel di sconde pa argumentonan di mas sólido di Catolicanan. Papia numa di ser di Iglesia di Cristoe; insisti koe e Iglesia-ai meste tin algun senjal, koo e ta *un, santoe* i *universal* i koe el a existi for di tempoe di Apostelnan.— pronto lo bo tende, despues di muchoe bulamentoe di un banda pa otro i despues di descripcion di mas di un circulo: ¡verdadera Iglesia ta invisible! Ata nan último palabra, i Protestantismo a desaparece.— ¿Ma na oenda el a desaparece bai?— ¿Ta muchoe luz ó ta tiniebla, lo ke ta haci koe nos por miré mas?— Ta un spiritu celestial, koe ta ciega nos coe su briljo, ó un sombra, koe ta desaparece den oscuridad di anochi? — Na nomber di cieloe, ¿ ta algo ó ta nada?— Hasta un teólogo Protestant di significacion, Richard Rothe., meste confesa públicamente: "Un *Iglesia invisible* ta un contradiccion den su nomber mes. Hende no por supone absolutamente ningun significacion di e palabra-ai, koe no ta manco di un ó otro banda; ó é ta na contradiccion coe n'e expresion escogí, ó é no ta contene nada, koe ta realidad. E idea ai no tabata inventá, sino ora nan a perde completamente comprendementoe di Iglesia den su perfecto desaroljo como comprendementoe di Iglesia Católica."

Mes disparateá i ridículo koe e idea di un" Iglesia invisible,, ta, mes tristoe i desconsolador ta parce na nos bista imagen di iglesia protestantnan, na consecuecia di nan desunion i division, den cual nan a cai coe renegacion di Papado. Hefele ta duna un boenita cuadro di e estado tristoe di Protestantismo.

"For di su principio caba",-Hefele ta bisa-"Protestantismo ta padicé di e kanker di division. For di coeminsamentoe caba nos ta miré plamá den numeroso sectanan. Promé a bini profetanan di Zwickau koe na union coe Carlstadt a separa for di Luther su forma di renovacion di Iglesia i coeminsa un segundo pretendido mehoramentoe di iglesia. Zwingli di Zürich a cria un otro forma di Protestantismo; Thomas Münzer a introduci ainda un otro den Thuringia. Calvino a saca Zwinglianismo for di un gran parte di Suiza, voluptuosidad di un tirano a planta den Inglaterra un Protestantismo completamente original, i Schwenkfeld, un noble di Ossing, a exparce otro forma i doctrina nobo durante su bida di aventurero. Pa gran escándalo di Luther un cripto-Calvinismo a bin troce division hasta den su sectarionan di mas fiel. Ni horca, ni bayeta por a caba coe Arminianismo den Hoelanda. I coe letter di sanger bringamentoenan di Episcopal coe Puritanoenan ta para scirbí den historia di Inglaterra. Si, laga nos tende Luther mes, com é ta lamenta falta completoe di unidad den Protestantismo. "Mientras Papa tabata reina,"- Luther ta bisa—"hende no tabata tende papiá di sectanan; pasobra é tabata fuerte i el a sostene paz. Awor a bini un mas fuerte koe né, i como e demonio envidioso ta mira, koe su spokinan no por haci nada bao di Papado, el a busca un otro medio i é ta trece afó, coe muchoe boroto, hopi imaginacion, fé i doctrina salvage .... Esaki no kier bautismo; esaja ta nenga sacramentoe; un otro ta pone ainda un mundoe den e mundoe-aki coe huicio final. Algun ta sinja, koe Cristoe no ta Dios; algun ta bisa esaki, otro ta bisa esaja; i TIN ASINA TANTOE SECTA I FE KOE TIN CABEZ, AWENDIA NINGUN HENDE DI KOENOKKOE TA ASINA BOBO, KOE SI É TABATIN UN SONJO O A DRENTÉ UN IDEA, ESAI MESTE TA INSPIRACION DI SPIRITU SANTOE, I E ORA-AI E KIER TA UN PROFETA.